

Wyrok z dnia 15 lutego 2000 r.

I PKN 530/99

Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne (Dz.U. Nr 32, poz. 172 ze zm.) uregulowała wyczerpująco uprawnienia pracownika i dlatego brak podstaw do stosowania przepisów Kodeksu cywilnego dla uzasadnienia roszczeń odszkodowawczych z tytułu bezprawnego rozwiązania stosunku pracy w przypadkach objętych tą ustawą.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Zbigniew Myszkowski (sprawozdawca), Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 15 lutego 2000 r. sprawy z powództwa Bogumiła N. przeciwko Kuratorium Oświaty w B. o odszkodowanie, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 marca 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 11 marca 1999 r. oddalił apelację powoda Bogumiła N. od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszczy z dnia 7 grudnia 1998 r. [...], oddalającego jego powództwo przeciwko Kuratorium Oświaty w B. i Gminie B. o zasądzenie kwoty 805.436,02 zł z ustawowymi odsetkami tytułem odszkodowania za zwolnienie z pracy w dniu 31 sierpnia 1985 r. z powodu jego działalności związkowej i brak możliwości wykonywania pracy nauczycielskiej. W sprawie tej ustalono, że powód był zatrudniony w Zespole Szkół Gastronomicznych w B. jako mianowany nauczyciel matematyki. Prowadzenie przez niego aktywnej działalności związkowej w latach 1980-1985 spotkało się z prześladowaniami ze strony służb bezpieczeństwa, których efektem było zwolnienie powoda z pracy za przekonania

polityczne z dniem 31 sierpnia 1985 r., kiedy to przeszedł na emeryturę nauczycielską. Powód domagał się przyznania mu odszkodowania na podstawie art. 361 i 471 KC w związku z art. 300 KP w wysokości różnicy pomiędzy wynagrodzeniem, jakie otrzymywałby, gdyby nie pozbawiono go pracy, a otrzymywaną emeryturą w okresie od 1 września 1985 r. do 12 czerwca 1990 r., wraz ze skapitalizowanymi odsetkami, utrzymując, że ustawa z dnia 24 maja 1989 r. przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne (Dz.U. Nr 32, poz. 172 ze zm.) nie reguluje roszczeń pieniężnych przysługujących pracownikom pozbawionym pracy. Na mocy orzeczenia Społecznej Komisji Pojednawczej z dnia 28 maja 1990 r., wydanego na podstawie art. 6 ust. 1 tej ustawy, na pracodawcę zatrudniającego powoda w dniu zwolnienia z przyczyn związkowych i politycznych został nałożony obowiązek zawarcia umowy o pracę na stanowisku odpowiadającym posiadanym przez niego kwalifikacjom, jednak nie niższym niż poprzednio zajmowane, pod warunkiem zgłoszenia gotowości podjęcia tej pracy w ciągu siedmiu dni od wydania tego orzeczenia. W wykonaniu tego orzeczenia Kurator Oświaty i Wychowania w B. mianował powoda na stanowisko nauczyciela matematyki w Zespole Szkół Gastronomicznych w B., gdzie powód pracuje do chwili obecnej.

Na tle tych ustaleń Sąd Apelacyjny uznał, że ponowne zatrudnienie powoda, które nastąpiło w wykonaniu orzeczenia Społecznej Komisji Pojednawczej nie restytuowało poprzedniego zatrudnienia, co oznaczało, że w okresie od dnia rozwiązania stosunku pracy z powodu działalności związkowej powoda nie istniał ów stosunek pracy. Jedynie z mocy art. 11 ust. 2 ustawy z 24 maja 1989 r. okres pozostawania bez pracy wlicza się do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, w tym również z ubezpieczenia społecznego, co znalazło wyraz w wydanym powodowi świadectwie pracy. Równocześnie powód nie był uprawniony do żądania wynagrodzenia za pracę za okres, w którym nie istniał ponownie nawiązany w dniu 12 czerwca 1990 r. stosunek pracy. Wynika to z wyczerpującego uregulowania w ustawie z 24 maja 1989 r. wszystkich pracowniczych uprawnień osób, z którymi rozwiązano stosunki z pracy z przyczyn w niej określonych. W szczególności ustawodawca nie przewidział w tej ustawie prawa do wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, ani do odszkodowania. Oznacza to, że powołana ustawa zaliczana do materii prawa pracy nie daje możliwości uznania zasadności roszczeń powoda dochodzonych na podstawie przepisów prawa cywilnego. W konsekwencji Sąd Apelacyjny

potwierdził prawidłowość stanowiska Sądu pierwszej instancji o braku materialno-prawnych podstaw dochodzonego roszczenia, co powodowało bezprzedmiotowość zarzutu przedawnienia tych nieistniejących roszczeń oraz brak potrzeby ustosunkowywania się do przyjęcia przez Sąd pierwszej instancji braku legitymacji biernej procesowej obu pozwanych.

W kasacji powoda podniesiono zarzuty naruszenia następujących przepisów prawa materialnego: art. 300 KP – przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że przepisy ustawy z 24 maja 1989 r. w sposób samodzielny i wyczerpujący regulują uprawnienia osób pozbawionych zatrudnienia z przyczyn określonych w tej ustawie, przez co wadliwie ustalono, że w rozpoznawanej sprawie nie znajdują zastosowania przepisy art. 417 i 420² KC, a nadto że pozwanemu Skarbowi Państwa nie przysługuje legitymacja bierna, oraz zarzut naruszenia art. 77 ust. 1 Konstytucji „ przez błędną wykładnię, tj. przyjęcie, iż przepis ten nie ma w niniejszej sprawie zastosowania”.

Strona pozwana wniosła o oddalenie kasacji, wskazując na brak podstaw prawnych do stosowania w rozpoznawanej sprawie przepisów Kodeksu cywilnego poprzez art. 300 KP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest uzasadniona kasacja oparta na twierdzeniu o dopuszczalności stosowania przepisów art. 417 i 420² KC w związku z art. 300 KP do odszkodowawczych roszczeń z tytułu pozbawienia powoda zatrudnienia w 1985 r. za jego działalność związkową i przekonania polityczne. Taki bezprawny sposób ustania stosunku pracy został potwierdzony - wydanym na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy z 24 maja 1989 r. - orzeczeniem Społecznej Komisji Pojednawczej z dnia 28 maja 1990 r. nakładającym na pracodawcę, zatrudniającego powoda w chwili przymusowego przejścia na wcześniejszą emeryturę nauczycielską, obowiązek ponownego jego zatrudnienia w zawodzie nauczycielskim. Trzeba wszakże zważyć, że przepisy prawa pracy, w tym przepisy pragmatyki nauczycielskiej i Kodeksu pracy – obowiązujące w czasie bezprawnego rozwiązania z powodem nauczycielskiego stosunku pracy w 1985 r. - pozostają niezmienione w spornym zakresie dotyczącym pracowniczych uprawnień związanych z rozwiązaniem stosunku pracy w sposób niezgodny z przepisami prawa pracy. Regulują one wyczerpująco wszelkie rodzaje pracowniczych roszczeń wynikające z bezprawnych działań pracodawcy zmierzających do rozwiązania stosunku

pracy. Oznacza to, że w tym zakresie w prawie pracy nie ma luki prawnej, która dopuszczałaby - z mocy i w związku z art. 300 KP - odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego do stosunków pracy w wyczerpująco unormowanej przepisami prawa pracy materii i limitów co do rozmiaru pracowniczych roszczeń przysługujących w przypadkach bezprawnego rozwiązywania stosunków pracy.

Przyjęty i nadal obowiązujący system wyczerpującego unormowania przepisami prawa pracy pracowniczych uprawnień związanych z bezprawnym rozwiązaniem przez pracodawcę stosunków pracy jest regulacją zamkniętą, która wyklucza dopuszczalność stosowania w spornym zakresie przepisów Kodeksu cywilnego z uwagi na brak luki w prawie pracy. Uwzględnienie zgłoszonych przez powoda roszczeń odszkodowawczych byłoby możliwe wyłącznie w razie wprowadzenia takiej możliwości przez ustawodawcę w drodze wyraźnej regulacji prawa pracy. Tymczasem ustawa z dnia 24 maja 1989 r., która w pierwotnym brzmieniu była ustawą o szczególnych uprawnieniach niektórych osób do ponownego nawiązania stosunku pracy, nie rozszerzyła ani katalogu pracowniczych roszczeń wynikających z bezprawnego rozwiązania stosunków pracy z osobami pozbawionymi zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne, ani rozmiaru przysługujących im z tego tytułu roszczeń odszkodowawczych, skoro przyznała takim osobom jedynie prawo do ponownego nawiązania stosunków pracy (art. 1 i 2 ustawy) oraz do wliczenia okresu pozostawania bez pracy do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, w tym z ubezpieczenia społecznego (art. 11 ust. 2 i 3). Dlatego Sąd Apelacyjny trafnie wywiódł, że wobec wyczerpująco uregulowanej przepisami prawa pracy materii pracowniczych roszczeń związanych z bezprawnym rozwiązaniem przez pracodawcę stosunku pracy nie znajdują zastosowania przepisy Kodeksu cywilnego, a przeto podtrzymywane przez powoda w oparciu o art. 417 i 420² KC w związku z art. 300 KP roszczenie odszkodowawcze nie ma materialnoprawnego uzasadnienia. W konsekwencji nie było również podstaw prawnych do rozważania kwestii dotyczących upływu przedawnienia tych nieistniejących roszczeń czy braku legitymacji biernej pozwanych.

Nietrafny był również zarzut naruszenia art. 77 ust. 1 w związku z art. 87 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), który przewiduje prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej, albowiem ta norma konstytucyjna nie obowiązywała w dacie bezprawnego zwolnienia powoda z pracy i

w okresie, jakiego dotyczyły zgłaszane przez powoda roszczenia, niezależnie od tego, że szkoła przymusowo kierująca powoda w 1985 r. na wcześniejszą emeryturę nauczycielską nie miała statusu prawnego organu władzy publicznej.

Mając powyższe na uwadze kasacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC.

Incydentalnie należało sygnalizować, że w rozpoznawanej sprawie z zakresu prawa pracy (art. 476 § 1 KPC) sądy pracy nie miały uprawnień do weryfikacji ewentualnej zasadności odszkodowawczych roszczeń powoda z tytułu bezprawnych i represyjnych zachowań wobec jego osoby ze strony komunistycznego aparatu bezpieczeństwa.

=====